

CENTAR ZA ŽENSKÉ STUDIJE ZAGREB

**ŽENSKOSTUDIJSKI OBRAZOVNI PROGRAM
2017./2018.**

PRVI SEMESTAR

UVOD U FEMINISTIČKU TERMINOLOGIJU

Rada Borić
Amir Hodžić
Andreja Gregorina
Slaven Crnić
Ankica Čakardić

FEMINIZAM, FEMINISTIČKI PRAVCI I PRISTUPI

Biljana Kašić
Marjeta Šinko
Mario Kikaš
Jadranka Brnčić

HISTORIJA FEMINIZMA

Sandra Prlenda
Renata Jambrešić Kirin
Ida Ograjšek Gorenjak
Silva Mežnarić
Nadežda Čačinovič
Jelena Tešija

SEKSUALNA I REPRODUKTIVNA PRAVA

Željka Jelavić
Jasenka Grujić
Marijana Bijelić
Silva Mežnarić
Bojana Genov

FEMINISTIČKA TERMINOLOGIJA

(voditeljica kolegija: Ankica Čakardić)

1. Rada Borić: Feministička kritika jezika

Dva predavanja propitivat će odnos jezika i roda te kako njihovu interakciju vide lingvistkinje drugoga i trećeg vala feminizma. 'Ženski' se jezik razlikuje prema kontekstu i činjenicama kao što su klasa, etnička ili regionalna pripadnost ili seksualne preferencije, pri čemu jezik označava upravo tu različitost pripadanja. Pa ipak, iako žene nisu homogena skupina, jezik ih reprezentira u poopćenim rodnim stereotipima i prepun je seksizama. Na primjerima iz hrvatskih jednojezičnih rječnika pokazat ćemo kako jezični stereotipi i seksizmi mogu biti dijelom opasne jezične ideologije.

Literatura:

Borić, R. (2010), „Rod kao glagol ili o jeziku i rodnim identitetima“, u: *Privilegiranje rubova*, Zagreb: Centar za ženske studije, str. 91-109.

Borić, R. (1998), „Ženski identitet u jeziku“, u: Treća, br. 1/vol.1. Zagreb: Centar za ženske studije, str. 37-44.

Bucholtz, M. (2003, 2005). *Theories of Discourse as Theories of Gender: Discourse Analysis in Language and Gender Studies, The Handbook of Language and Gender* Holmes, J. i Meyerhoff, M. (ur.), Malden/Oxford/Carlton: Blackwell, str. 43-68.

Rada Borić

Rođena je u Zagrebu, gdje je završila Filozofski fakultet (dodiplomski i poslijediplomski studij – smjer književnost). Radila je kao lektorica hrvatskog jezika i književnosti na Indiana University Bloomington, SAD, na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te kao predavačica hrvatskog jezika i kulturne povijesti Balkana na Sveučilištu u Helsinkiju. Jedna je od osnivačica Centra za ženske studije. Aktivna je na ženskoj sceni Hrvatske i članica Savjetodavnog odbora Nobel's Women Initiative. Regionalna je koordinatorica kampanje

Vday,, globalnog pokreta protiv nasilja nad ženama i djevojčicama. Piše o ženskim temama i jezičnim temama s rodnog motrišta za časopise i knjige. Nominirana je za Amnesty International Ginetta Sagan Gender Award 2002. Autorica je prvoga Finskohrvatsko-finskog rječnika (WSOY, Helsinki, 2007.) i nositeljica visokog finskog odličja za kulturu Vitezica reda bijele ruže Finske 2007. Odlikovana je Redom hrvatskog pletera za doprinos u promicanju ženskih ljudskih prava 2013.

2. Amir Hodžić: Feminizam, interspolnost, trans i kvir: preklapanja i razmimoilaženja

Feministički kao i LGBTIQ pokreti zalažu se za spolne/rodne slobode i prava. Oba pokreta prepoznaju patrijarhat i heteroseksistički društveni poredak kao korijen problema. Zajedničke točke uključuju pravo na izbor i raspolaganje vlastitim tijelom te borbu protiv rodno/spolno uvjetovanog nasilja. Točke razmimoilaženja odnose se na razumijevanje spolnih/rodnih konstrukata i identiteta, kao i na dalekosežnost nastojanja, područja djelovanja i uključenost problema, identiteta i prava.

Obavezan tekst za čitanje:

Jet Moon i Alex Woodland: „Na granici“: sado-mazohizam, *genderfuck* i veza s politikama „Bez granica“, u J. Poštić, i A. Hodžić (ur.), 2006. *Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: Zbornik konferencijskih radova*. Zagreb: Ženska soba i CESI.

Ostala literatura:

Bornstein, K. (1995). *Gender Outlaw: On Men, Women, and the Rest of Us*. New York: Vintage Books.

Fausto-Sterling, A. (2000). *Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality*. New York: Basic Books.

hooks, b. (2005). *Feminizam je za sve: strastvena politika*. Zagreb: Centar za ženske studije.

Hoppe, T. (ed.) (2008). *Beyond Masculinity: Essays by Queer Men on Gender & Politics*. www.beyondmasculinity.com

Koyama, E. (2001). *The Transfeminist Manifesto*. <http://eminism.org/readings/pdf-rdg/tfmanifesto.pdf>

Poštić, J. i A. Hodžić (ur.) (2006). *Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: Zbornik konferencijskih radova*. Zagreb: Ženska soba i CESI.

Poštić, J., Đurković, S. i A. Hodžić (2010). *LGBTIQ vježbanka: O spolu, rodu, seksualnoj orijentaciji i seksualnosti*. Sarajevo: Udruženje Q.

Richardson, D., McLaughlin J. & M. E. Casey (eds.) (2006). *Intersections Between Feminist and Queer Theory*. New York: Palgrave MacMillian.

Amir Hodžić

Uz završeni dodiplomski studij sociologije u Zagrebu, te postdiplomski interdisciplinarni program rodnih i kulturalnih studija u Budimpešti, zadnjih dvadesetak godina bavim se pitanjima spola/roda, te seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava kroz istraživanja, edukacije i aktivizam. Više na www.policy.hu/hodzic/.

3. Andreja Gregorina: „Žensko pitanje“ kao ekonomsko pitanje - Zetkin i Kolontaj

Kroz tekstove Clare Zetkin i Aleksandre Kolontaj, marksističkih teoretičarki i revolucionarki, istaknutih članica međunarodnog ženskog i radničkog pokreta, analizirat će se njihovi stavovi o klasnoj borbi i socijalističkoj revoluciji, radničkim pravima i sindikalizmu, društvenoj reprodukciji i nuklearnoj obitelji. Naglasak će se staviti na njihovo viđenje pitanja emancipacije žena prvenstveno kao ekonomskog pitanja te istaknuti važnost zahtjeva za redefinicijom sindikalne politike prema ženama i borbe za njihovom političkom participacijom, kao i ukazati na relevantnost kritike sufražetskog pokreta i revizionizma socijalizma.

Obavezan tekst za čitanje:

<http://slobodnifilozofski.com/2017/03/za-oslobodenje-zena.html>

<https://www.marxists.org/archive/kollonta/1907/is-conferences.htm>

Ostala literatura:

Zetkin, Clara "Clara Zetkin - Selected Writings", HaymarketBooks, 2015.

Kollontai, A., "Selected Writings of Aleksandra Kollontai", Lawrence Hill and Comp., 1977.

Bebel, August "Žena i socijalizam", Beograd, Rad, 1956.

Engels, Friedrich "Porijeklo porodice, privatnog vlasništva i države", Sarajevo, Svjetlost, 1975.

Karl Marx, Friedrich Engels "Manifest Komunističke partije", Zagreb, Kultura, 1948.

Lenjin, V. I. "Što da se radi?", Zagreb, Kultura, 1948.

Andreja Gregorina

Diplomirala filozofiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Feministkinja, ekološka aktivistkinja, završila Mirovne studije. Trenutno radi u Centru za ženske studije kao koordinatorica ženskostudijskog obrazovnog programa, članica uredništva web portala Slobodni Filozofski - Skripta TV, voditeljica feminističkog marksističkog kružoka FEMATIK i članica feminističkog kolektiva fAKTIV.

4. Slaven Crnić: Queer teorija

Predavanje je osmišljeno kao terminološka i konceptualna genealogija glavnih polja interesa *queer* teorije. S fokusom na odnosu (biologističkog) esencijalizma i (socijalnog) konstruktivizma u domeni spola, roda i seksualnosti, predavanje će polaznicama i polaznicima približiti, među ostalima, rad Michela Foucaulta, Eve Kosofsky Sedgwick i Judith Butler, te mapirati izazove i doprinos *queer* istraživanja u suvremenoj humanistici, napose teoriji književnosti i afekta.

Obavezni tekst za čitanje:

Kosofsky Sedgwick, Eve. (1990). *Epistemology of the Closet*. Berkeley: University of California Press. 1-22.

Ostala literatura:

Edelman, Lee. (1994). *Homographesis: Essays in Gay Literary and Cultural Theory*. New York: Routledge

Foucault, Michel. (1978). *The History of Sexuality Volume 1: An Introduction*. New York: Random House.

Hall, Donald E. (2003). *Queer Theories*. New York: Palgrave Macmillan.

Halperin, David M. (1995). *Saint Foucault: Towards a Gay Hagiography*. New York: Oxford University Press

Kosofsky Sedgwick, Eve. (1985). *Between Men: English Literature and Male Homosocial Desire*. New York: Columbia University Press.

Slaven Crnić

Doktorand Komparativnih rodnih studija na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti (CEU). Kao gostujući predavač i suradnik djeluje u programima Centra za ženske studije u Zagrebu, Odsjeka za kulturalne studije pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci i Udruženja Zagreb Pride. Suosnivač je Centra za ženske studije pri Filozofskom fakultetu u Rijeci.

5. Ankica Čakardić: Uvod u feminističku terminologiju

U dva predavanja proći ćemo osnovne pojmove iz feminističke teorije s naglaskom na socijalističku, marksističku i historijsko-materijalističku argumentacijsku tradiciju. Predavanja će se posvetiti osnovama feminističke kritike političke ekonomije, napraviti ćemo uvod u teoriju subjekta i različite teorijske pristupe kategorijama spola/roda i klase. Predavanja kombiniraju uvodna izlaganja, dijaloške metode, kritičke razgovore i radionički rad na tekstovima.

Neki od pojmova koje ćemo razraditi: feminizam, rod, klasa, identitet, reproduktivni rad, produktivni rad, opresija, eksploatacija, teorija socijalne reprodukcije (TSR), feminizacija rada, ekonomska kriza, organiziranje, ljevica.

Osnovno pojmovlje:

- Kapitalizam razmatamo kao sistem društvenih/proizvodnih odnosa i kao proces reprodukcije vrijednosti (robe i vrijednosti u kontekstu unutrašnje dinamike kapitalizma)

- Feminizacija rada nije isključivo orodnjavanje spolno slijepog tržišta već kretanje kapitala prema korištenju jeftine kratkoročne fleksibilizirane radne snage
- Rad - kad Marx postavlja problem radne snage, zaključuje da je ona jednaka radnom vremenu potrebnom za njezinu reprodukciju, kao što je slučaj s bilo kojom robom. Međutim, u ovom slučaju, ona je misteriozno reducirana na radno vrijeme potrebno za proizvodnju životnih sredstava za uzdržavanje radnika. Zato govorimo o eksploataciji radne snage, a u slučaju žena i o neplaćenom kućanskom radu. Ono što nije plaćeno nadnicom definira se kao svijet ne-rada, riječ je o naturaliziranim aktivnostima, orodnenoj sferi „rada“. Razlikovat ćemo produktivnu sferu rada i reproduktivnu.
- Rod je cjelina idealnih karakteristika koje definiraju "maskulino" ili "feminino". Te karakteristike su – kao popis općih bihevioralnih i psiholoških kvaliteta – historijski podložne preobrazbi.

Obavezni tekstovi za čitanje:

Ankica Čakardić: "Pravo na pobačaj: pet feminističko-marksističkih bilješki", *Libela*, <https://www.libela.org/sa-stavom/8229-pravo-na-pobacaj-pet-feministicko-marksistickih-biljeski/>

Ankica Čakardić: "Instrumentalizacija feminizma i zaboravljene lekcije 'crvenog feminizma'", *Libela*, <https://www.libela.org/sa-stavom/6671-instrumentalizacija-feminizma-i-zaboravljene-lekcije-crvenog-feminizma/>

Ostala literatura:

Tithi Bhattacharya: "What is Social Reproduction Theory?"

<http://socialistworker.org/2013/09/10/what-is-social-reproduction-theory>

Ankica Čakardić: "Ženski problem u političkoj ekonomiji: od jugoslavenskog samoupravljanja do mjera štednji

<http://gerusija.com/ankica-cakardic-zenski-problem-u-politickoj-ekonomiji-od-jugoslavenskog-samoupravljanja-do-mjera-stednji/>

Lise Vogel, *Marxism and the Oppression of Women. Toward a Unitary Theory*, Haymarket Books, Chicago 2014.

Friedrich Engels, *The Origin of the Family, Private Property and the State*, dostupno na:

<https://www.marxists.org/archive/marx/works/1884/origin-family/>

Silvia Federici, *Caliban and the Witch. Woman, the Body and Primitive Accumulation*, Autonomedia, New York 2009.

Heather Brown, *Marx on Gender and the Family: A Critical Study*, Haymarket Books, Chicago 2013.

Simone de Beauvoir, *Drugi pol I/II*, BIGZ, Beograd 1982.

Blaženka Despot, »Povijest i priroda žene«, u: Gordana Bosanac (ur.), *Izabrana djela Blaženke Despot*, Idiz i Ženska infoteka, Zagreb 2004.

Judith Butler, *Nevolje s rodom*, Ženska infoteka, Zagreb 2000.

Nancy Fraser, *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis*, Verso, London/New York 2013.

Ankica Čakardić, "Um i spol. Kontingencija feminističkog koncepta socijalne epistemologije", u: Ankica Čakardić (ur.), *Privilegiranje rubova. Intervencije i prilozi feminističkoj epistemologiji*, CŽS i HFD, Zagreb 2010.

Ankica Čakardić, "Women's Struggles and Political Economy: From Yugoslav Self-management to Neoliberal Austerity", u: Srećko Horvat i Igor Štiks (ur.), *Welcome to the Desert of Post-Socialism: Radical Politics After Yugoslavia*, Verso, London/New York 2015.

Juliet Mitchell, "Women: The Longest Revolution," *New Left Review* 40 (December 1966): 11-37.

Alexandra Kollontai, "Sexual Relations and the Class Struggle" i "Communism and the Family", u: Alexandra Kollontai, *Selected Writings* (W. W. Norton 1977).

Susan Ferguson i David McNally, "Capital, Labour-Power, and Gender Relations," u: Vogel, *Marxism and the Oppression of Women: Toward a Unitary Theory* (Brill, 2013)

Hester Eisenstein, *Feminism Seduced. How Global Elites Use Women's Labour and Ideas to Exploit the World*, Paradigm Publishers, Boulder/London 2009.

Ankica Čakardić (Rijeka)

Doktorirala na Odsjeku za filozofiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje od 2010. godine radi kao docentica i predstojnica Katedre za socijalnu filozofiju. Tu ostvaruje interese za socijalnu i političku filozofiju s naglaskom na marksističku kritiku društvenog ugovora, intelektualnu historiju, filozofiju roda i feminističku kritiku političke ekonomije. Od 2007.-2010. predavala je na Kulturalnim studijima Filozofskoga fakulteta u Rijeci gdje je bila

predstojnica Katedre za kulturnu teoriju i diskursne studije. Od 2007. godine predaje u Centru za ženske studije, a od 2011. u njemu vodi obrazovni program. U Centru za mirovne studije predaje od 2006. godine. Članica marksističko-feminističkog kružoka (FemFront). Socijalistička i feministička aktivistkinja.

FEMINIZAM, FEMINISTIČKI PRAVCI I PRISTUPI

(voditeljica kolegija: Biljana Kašić)

Cilj kolegija je upoznavanje s osnovnim sadržajima, teorijskim promišljanjima i prijedorima oko artikulacije feminizma, imajući u vidu raznovrsni tematski opus i različite izvore spoznaje kojima se rukovode feminističke teorije. U središtu pozornosti su ključna pitanja koja feminizmi propituju (subjekt, moć, jednakost, spolni ugovor, politika razlike i figura Drugosti, društvena diskriminacija, patrijarhat i podčinjavanje, iskustvo, djelovanje i revolucija, etika i društveno pozicioniranje). Kolegij će spomenute sadržaje analizirati u njihovoj povijesnoj i teorijskoj kontekstualizaciji, kroz prizmu više feminističkih pristupa i motrišta te na predlošku nekoliko paradigmatičkih feminističkih pravaca i polazišta njihovih teorijskih promicatelja/ica. Riječ je o liberalnom feminizmu, radikalnom feminizmu, socijalističkom feminizmu u poveznici s materijalističkim feminizmom, a isto tako predstaviti će se doprinosi feminističke teologije i postkolonijalnih teorija suvremenom feminizmu. U okviru kolegija održat će se i javni panel o ključnim pitanjima feminističke kritike i feminističkog pozicioniranja danas. Ovaj obrazovni temat će, uz Biljanu Kašić, izvoditi Marjeta Šinko, Mario Kikaš i Jadranka Brnčić.

1. Biljana Kašić: Feminizmi i pristupi: pitanja i dvojbe oko artikulacije feminizma

U okviru prvog obrazovnog susreta razmotrit će se osnovna pitanja feminizma kao konstitutivnog izvorišta i mjesta feminističke teorije. S jedne strane pokušat će se pokazati

kroz koje je sve 'faze', razdjelnice i protuslovlja feminizam oblikovan i usustavljen kao teorijsko znanje, orijentacija, zaokret ili motrište, s druge strane osvijestiti na koji je način feminizam ne samo mjesto kritičkog pogleda i analize, dakle epistemološki projekt, već politika otpora i djelovanje.

Obavezna literatura:

hooks, bell. 2004. *Feminizam je za sve: strastvena politika*. Zagreb: Centar za ženske studije.

Kašić, Biljana 2009. „Nova 'Feministička renesansa'? Zapretnosti oko motrenja, spoznaje i emancipacije“, u: J. Babić-Avdispahić *et al.* ur. *Rod i nauka*. Sarajevo: Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, 41-57.

Tong, Rosemarie P. 1998. *Feminist Thought. A More Comprehensive Introduction*. Colorado i Oxford:Westview Press.

Prijedlozi za dodatna čitanja:

Beauvoir, Simone de. 2016. *Drugi spol*. Zagreb:Naklada Ljevak.

Butler, Judith.2000. *Nevolje s rodom*. Zagreb:Ženska infoteka.

Čačinovič, Nadežda .ur. 2006. *Žene i filozofija*.Zagreb: Centar za ženske studije.

De Lauretis, Teresa. ur. 1986. *Feminist Studies/Critical Studies: Issues, Terms, and Contexts*. Bloomington: Indiana University Press.

Gunew, Sneja.ur.1991. *A Reader in Feminist Knowledge*. London& New York: Routledge.

Hodžić, Amir i Poštić, Jelena. ur. 2005. *Transgresija roda: Spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti*.Zagreb: Ženska soba i CESI.

Irigaray, Luce. 1999. *JA, TI, MI- za kulturu razlike*. Zagreb: Ženska infoteka.

Biljana Kašić

Jedna od osnivačica Centra za ženske studije i dugogodišnja sukoordinatorica, a sada je suradnica u više ženskostudijskih projekata. Profesorica je na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru. Dosad je po pozivu predavala na različitim sveučilištima u svijetu i u nas. Članica je odbora europske znanstvene asocijacije ATGender i koordinatorica projekta *Travelling Spaces/Travelling Concepts*. Osobno ili u suautorstvu objavila je i uredila više knjiga, znanstvenih i stručnih radova. Predmet njezinog interesa su teorije identiteta, postkolonijalne teorije, feministička epistemologija i radikalne prakse otpora.

2. Marjeta Šinko: Liberalni feminizam: žene, politička jednakost i proturječja

Začetak (okcidentalnog) feminističkog pokreta uobičajeno se povezuje uz nastanak njegove liberalne struje: uz sufražetski pokret koji je zahtijevao jednaka biračka prava žena i muškaraca. Doduše, liberalni feminizam prvog vala trebalo bi se poimati i šire – kao ultimatum za jednakim uključivanjem žena u javnu sferu (pravo na obrazovanje, imovinu itd.). Ovaj imperativ ženskog uključivanja (u postojeći „muški svijet“) zrcali se i u inicijalnim istraživačkim strategijama feminističke empirijske politologije i to unutar njene prve faze nazvane „dodaj žene i promiješaj“. Feministički pokret(i) kao i feministička politologija odmakli su se od formalnog razumijevanja jednakosti žena ili ženskih političkih prava no nisu ih u potpunosti odbacili. Na predavanju ćemo situirati liberalni feminizam i njegov značaj za širu feminističku borbu i političku teoriju, ali ga i izložiti kritičkom pogledu.

Obavezni tekst za čitanje:

Šinko, Marjeta, ur. 2015. *Žene i politika: feministička politička znanost*. Zagreb: Centar za ženske studije i Fakultet političkih znanosti.

Ostala literatura:

Corrin, Chris. 1999. *Feminist Perspectives on Politics*. London: Longman Publishing Group.

Goertz, Gary, i Amy G. Mazur, ur. 2008. *Politics, Gender and Concepts*. New York: Cambridge University Press.

Paxton, Pamela, i Melanie M. Hughes. 2014. *Women, Politics, and Power: A Global Perspective*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.

Phillips, Anne, ur. 1998. *Feminism and Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Squires, Judith. 2008. *Gender in Political Theory*. Cambridge: Polity Press.

Waylen, Georgina, Karen Celis, Johanna Kantola, i Laurel S. Weldon, ur. 2013. *The Oxford Handbook of Gender and Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Marjeta Šinko

Doktorica znanosti iz polja politologije. Školovala se na zagrebačkom i hamburškom sveučilištu, a doktorirala je na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na istoimenom

fakultetu zaposlena je kao poslijedoktorandica te surađuje u nastavi na kolegijima “Komparativni politički sustavi”, “Uvod u političku znanost: pristupi” te “Javne politike”. Stručno se usavršavala praksom u njemačkom parlamentu u Berlinu (Savezna Republika Njemačka) te studijsko-istraživačkim boravcima pri Fakultetu za društvene znanosti Sveučilišta u Ljubljani (Republika Slovenija) i Institutu Wirth za austrijske i srednjoeuropske studije Sveučilišta Alberta u Edmontonu (Kanada). Suradnica različitih projekata Centra za ženske studije, poput istraživačkog projekta *Moć političarki: što građani/ke očekuju i kako ih doživljavaju?*, *Žene u hrvatskoj politici* te *Anti-Discrimination ACTions Towards Equality of women and men*. Polaznica Ženskih studija 2001./2002., pratiteljica kolegija “Žene, demokracija i građanska pismenost” Ženskih studija 2002./2003., voditeljica kolegija “Žene, feminizam, političko” Ženskih studija 2006./2007. te suvoditeljica kolegija “Spolni ugovor” Ženskih studija 2011./2012. Urednica knjiga *Gyné politiké ili o političkoj građanki* i *Žene i politika: feministička politička znanost*. Izlagačica i/ili aktivna sudionica na desecima međunarodnih i domaćih konferencija, seminara, okruglih stolova, tribina i radionica. Članica Centra za ženske studije, Hrvatskoga politološkog društva, Kanadskoga politološkog društva te radnih grupa Europskog konzorcija za politička istraživanja i istraživačkih odbora Međunarodnog politološkog društva.

3. Biljana Kašić: Radikalni feminizam/radikaliziranje feminizma: o moći, subjektu, patrijarhatu i podčinjenosti

Ovaj obrazovni susret ima za cilj analizirati osnovne odrednice radikalnog feminizma, posebice vezane uz dekonstrukciju muškog falogocentričnog poretka i kritiku patrijarhalne moći. Isto tako, pokušat će se na predlošku poveznice radikalnog feminizma s postmodernim, psihoanalitičkim i kulturalnim feminizmima razmotriti političke implikacije koncepata poput „žensko sestrinstvo“, „osobno je političko“, „pravo na samoidentifikaciju“, važnih za ozbiljenje radikalne ženske kulture.

Obavezna literatura:

Bunch, Charlotte. 1991. „Not for lesbians only.“ U: Gunew, Sneja.ur. *A Reader in Feminist Knowledge*. London& New York: Routledge, 319-325.

„We are the feminists that women have warned us about“ (York Jessica *at al*), 1991. U: Gunew, Sneja.ur *A Reader in Feminist Knowledge*. London& New York: Routledge, 308-311.

„REDSTOCKINGS MANIFESTO“. <http://www.redstockings.org/index.php/rs-manifesto>

Prijedlozi za dodatna čitanja:

Griffin, Susan. 1978. *Woman and Nature*. New York: Harper & Row.

Koedt, Anne, Ellen Levine, Ellen i Rapone, Anita. 1973. ur. *Radical Feminism*. New York: Crown Publishing Group.

Daly, Mary. 1978. *Gyn/Ecology: the Metaethics of Radical Feminism*. Boston: Beacon Press.

MacKinnon, Catharine. 1989. A. *Toward a Feminist Theory of the State*. Cambridge: Harvard University Press.

Shulamith Millet, Kate. 1970. *Sexual Politics*. New York : Doubleday.

Firestone. 1970. *The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution*. Bantam Books.

Walby, Sylvia 2005. *Rodne preobrazbe*. Zagreb: Ženska infoteka.

4. Mario Kikaš: Socijalistički feminizam: (post)industrijske revolucije i „žensko pitanje“

Predavanjem se polaznice/ke upoznaje s povijesnim nastankom globalnog socijalističkog pokreta i ulogom feminizma u različitim rukavcima njegova razvoja i kasnije fragmentacije. Uz postavljanje povijesnog konteksta, polaznici/ce će se upoznati s osnovnim pojmovima i kategorijama materijalističkog feminizma poput prvobitne akumulacije kapitala, klase, neproaktivnog i reproduktivnog rada, feminizacija rada, feminizacija siromaštva i sl.

Obavezni tekstovi za čitanje:

Silvia Federici, *Kaliban i veštica: Žene, telo i prvobitna akumulacija*. Poglavlja: „Predgovor“, „Uvod“ i „Ovaj svet treba dobro prodrmati: Društveni pokreti i politička kriza u

srednjovekovnoj Evropi“, prev. Aleksa Golijanin, Burevesnik, Beograd, 2014. LINK: <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/silvia-federici-kaliban-i-vestica>.

Delila Hasanbegović, „Feministička kritika patrijarhata i kapitalizma: Zašto nam treba socijalistički feminizam?“ u: *Feministička čitanja društvenih fenomena: radovi polaznika Feminističke škole Žarana Papić*, Sarajevski otvoreni centar: Sarajevo, str. 259-266, 2016. LINK: http://soc.ba/site/wp-content/uploads/2016/11/Feministicka-citanja-drustvenih-fenomena_web.pdf

Ostala literatura:

Maria Mies, *Patriarchy and Accumulation on the World Scale: Women in the International Division of Labour*, Zed books, London, 1999.
William A. Pelz, *A People's History of Modern Europe*, Pluto Press, London, 2016.
Immanuel Wallerstein, *Suvremeni svjetski sistem*, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb, 1986.

Mario Kikaš

Aktivist i kulturni radnik te glavni urednik časopisa RAD. Piše za različite domaće i regionalne medije: *Zarez, Kulturpunkt, Vox Feminae, Le Monde Diplomatique, Bilten* etc.

5. Biljana Kašić: Feministička orijentacija i postkolonijalnost

Ovaj susret zamišljen je, s jedne strane, kao teorijsko upoznavanje s postkolonijalnim teorijama iz feminističkog očišta, a, s druge, kao način da se razotkriju mjesta teorijske bliskosti feminističkog promišljanja s postkolonijalnim uvidima, a oba funkcioniraju kao protudiskursi disciplinama. Uz vizualnu naraciju, koristit će se tekstovi postkolonijalnih feministkinja.

Obavezni tekstovi za čitanje:

Minh-ha, Trinh T. 2007. „No Master Territories“. U: B. Ashcroft et al: *The Post-colonial Studies Reader*. London & New York: Routledge, 196-199.

Suleri, Sara. 2007. „Women Skin Deep:Feminism and the Postcolonial Condition“. U: B. Ashcroft et al *The Post-colonial Studies Reader*. London & New York: Routledge, 250-256.

Prijedlozi za dodatna čitanja:

Lionnet, Françoise. 1995. *Postcolonial Representations. Women, Literature, Identity*. Ithaca: Cornell University Press.

Mohanty, Chandra Talpade et al. ur. 1991. *Third World Women and the Politics of Feminism*. Bloomington: Indiana University Press, 1991.

Spivak, Gayatri Ch. 1999. *A Critique of Postcolonial Reason. Toward a History of the Vanishing Present*. Cambridge i London: Harvard University Press.

Tuhiwai, Linda S. 1999. *Decolonizing Methodologies, Research and Indigenous Peoples*. London i New York:Zed Books Ltd.

6. Jadranka Brčić: Feminističko čitanje biblijskih tekstova

Feministička teologija pokriva široku lepezu tema – od pitanja o ontološkom statusu žene, mariologije, preko uloge u liturgiji, antropologije seksualnosti i braka te teologije tijela, problematike ravnopravnosti i emancipacije te teologije oslobođenja pa sve do pitanja roda - a interakcija feminističkih teorija i feminističke teologije vrlo je složena. Budući da feministička teologija ponajprije proizlazi iz hermeneutike biblijskih tekstova, u izlaganju „Feminističko čitanje biblijskih tekstova“ pozabavit ćemo se odabranim perikopama i njihovim interpretacijama.

Kao primjer kako stojimo s feminističkom teologijom u nas, može nam poslužiti nedavna polemika u medijima oko teksta Ivica Raguža „Marijina poslušnost i žene danas“ (Glas Koncila, 12. 8. 2016.)

Literatura:

Elisabeth Schussler-Fiorenza (2011). *Njoj na spomen – Feministička teološka rekonstrukcija početaka kršćanstva*. Zagreb:Teološki fakultet „Matija Vlačić Ilirik“.

Ulomak: <http://www.tfmvi.hr/wp-content/uploads/Preview-Njoj-na-spomen-1.pdf>).

Izborna literatura:

Jadranka Rebeka Anić (2011). *Kako razumjeti rod*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

http://www.pilar.hr/images/stories/dokumenti/funkcionalni/kako_razumjeti_rod/kako_razumjeti_rod_knjiga.pdf

Ana Marija Raffai (2017). „Nenasilje u teologiji oslobođenja Dorothee Soelle“ (doktorska disertacija).

<https://dr.nsk.hr/islandora/object/unizd%3A996/datastream/PDF/view>

Jadranka Brnčić

Studirala je francuski i ruski jezik s književnostima na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je zaposlena i gdje je doktorirala temom „Ricœurovo tumačenje biblijskoga teksta“. Predaje hermeneutiku i izborne kolegije o vezama Biblije i kulture te evanđelja i hebrejske tradicije na Teološkom fakultetu „Matija Vlačić Ilirik“ u Zagrebu. Piše znanstvene, stručne, publicističke i književne tekstove. Objavila je deset knjiga. O mizoginiji u Crkvi i ulozi žena pisala je u knjizi *Biti katolik još* (Golden marketing, Zagreb 2017.), te u kolumnama na portalu Autograf.hr.

HISTORIJA FEMINIZMA

(voditeljica kolegija: Renata Jambrešić Kirin)

Šest predavanja pet predavačica pod zajedničkim nazivom „Historija feminizma: lokalna povijest feminističkih ideja, organizacija i djelovanja“ bit će posvećena, s jedne strane, epistemološkom utemeljenju ženske i rodne povijesti, s naglaskom na domaćim autoricama i istraživanjima, a, s druge, na propitivanju povijesnog (dis)kontinuiteta feminističkih ideja, organizacija, glasila i djelovanja kod nas od sredine 19. stoljeća do danas. Cilj kolegija je razvijanje analitičkog pristupa povijesnoj problematici i razumijevanje specifičnosti ženske i rodne povijesti te osnovnih historiografskih pojmova (izvori i okvir interpretacije, ženska, rodna i usmena povijest, historija i sjećanje). Isto tako, cilj je upoznati i razumjeti lokalne

uvjete i kontekst ženskog i feminističkog organiziranog djelovanja. Posebna pozornost bit će posvećena pojavi i razvoju domaće feminističke prakse te feminističke teorijske misli koja promišlja rodni identitet povijesnih subjekata kroz premreženost ideoloških, kulturnih, tehnoloških, socioekonomskih i dr. povijesnih procesa.

1. Sandra Prlenda: Uvod u rodnu i žensku povijest u domaćem i u globalnom kontekstu

Predavanje će nas uz izbor tekstova i ostalih materijala upoznati s osnovnim značajkama povijesti problematiziranja rodni odnosa i položaja žena te organiziranog javnog i političkog djelovanja žena, s fokusom na kraj 19. i početak 20. stoljeća. Primjeri iz hrvatske povijesti bit će stavljeni u kontekst političke, ekonomske i društvene stratifikacije Habsburške Monarhije, kao i suvremenih nacionalnih i transnacionalnih pokreta – ženskih, lijevih i konzervativnih.

Sandra Prlenda

Diplomirala povijest i francuski jezik i magistrirala povijest, a školovala se u Zagrebu, Budimpešti i Parizu. U Centru za ženske studije radila je od 2006. do 2014. godine na projektima vezanim uz izdavaštvo, povijesne teme i kulturu (voditeljica izdavačkog programa, voditeljica programa Zagorka). Trenutno priprema doktorski rad na temu rodne politike socijalističke Jugoslavije na Central European University. Njezini su stručni interesi povijest i pamćenje, povijest ženskog organiziranja, socijalnog rada i nacionalizma. Sa suradnicama ili samostalno uredila je deset zbornika i publikacija, a s francuskog prevela pet knjiga.

2. Renata Jambrešić Kirin: Apsolutne drugarice tijekom i nakon Oktobarske revolucije

Niz predanih i revoluciji posvećenih „apsolutnih drugarica“, a historiji nevidljivih revolucionarki – optuživanih za „politički kriminal“ u Kraljevini Jugoslaviji, a „sovjetsku špijunažu“ u vrijeme raskola Tito-Staljin – zaslužuje daljnja istraživanja i naknadni upis u

povijest lijevih pokreta. Svojim transnacionalnim biografijama ističu se Amalija Malka Regent (Gorenja Trebuša 1888–1970), Tina Modotti (Udine 1896–1942), Anica Lokar (Ajdovščina 1897–1976), Marija Bernetič (Trst 1902–1993), Milena Mohorič-Premru (Ormož 1905–1972), Zdenka Kidrič (Ljubljana 1909–2008), Herta Haas (Slovenska Bistrica 1914–2010) tri sestre Seidenfeld (Gabrielle, Serene i Barbare) kao i tri od šest sestara Blüch (Elena, Elisa, Julia/Giulia), rođenih u Rijeci krajem 19. i početkom 20. stoljeća, sestre Greta Dijamant/Maria Werner (Vukovar 1900 -) i Katarina Dijamant/Keta Vermeulen (Vukovar 1901- ???), potom Nana Šilović-Keršovani-Martinović (Rio de Janeiro 1913–1946?), Anka Butorac (Donje Pazarište 1903–1942), Jovanka Mileusnić-Horvatin (Križevci 1900–???), Marija Vinski (Černovici 18?? - 1941), Anka Gržetić (?), Spasenija Cana Babović (Lazarevac 1907–1977), Vukica Mitrović Šunja (Sveti Stefan 1912–1941), Kristina Kusovac Nina (1902–?). Uz pomoć oskudnih povijesnih izvora i rijetkih objavljenih sjećanja sekundarnih svjedoka možemo rekonstruirati djeliće biografija ovih izuzetnih žena koje su osjetile silovite uzlete i strašne (s)lomove progresivnih ideologija. One zaslužuju našu pozornost jer svojim političkim nasljeđem „dovode u pitanje i metanarative koji strukturiraju povijesno znanje i male povijesne istine“ (Rosenstone 1988) te ostaju trajna inspiracija ženskom (političkom) aktivizmu.

Obavezan tekst za čitanje:

Studer, Brigitte. 2015. „The New Women“. U: *Transnational World of the Cominternians*, ur. B. Studer. London, New York: Palgrave Macmillan, str. 40-58.

Ostala literatura:

Požar, Petar. 2. *Jugoslaveni – žrtve staljinističkih čistki*. Zagreb: Spektar.

Komelj, Miklavž. 2009. „Pisma Tine Modotti v zapuščini Ivana Regenta“. *Likovne besede* (Ljubljana), sv. 87-88, str. 26-71. Lokar, Anica. 2002. *Od Anice do Ane Antonovne*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ali, Tariq. 2017. „The Octobrist Women“, „Sunlight and Moonlight“. U: *The Dilemmas of Lenin*. London, New York: Verso, str. 261-299.

Klinger, William. 2014. „Un fronte unico da Trieste a Salonicco „. *Quaderni. Centro di Ricerche Storiche – Rovigno*, sv. XX, 221- 254.

Renata Jambrešić Kirin

Znanstvena savjetnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku i vanjska suradnica Centra za ženske studije u Zagrebu. Magistrirala je i doktorirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a bila je stipendistica Sveučilišta Oxford (Refugee Studies Programme), Sveučilišta u Beču (OeAD stipendija), Srednjoeuropskog Sveučilišta u Budimpešti te pozvana istraživačica na američkom Columbus State University. Sudirektorica je poslijediplomskog seminara *Feminisms in a transnational perspective* (IUC Dubrovnik), a od 2016. godine predsjednica je za Europu u Upravnom odboru Međunarodnog udruženja za istraživanje pripovijedanja ISFNR. Članica je uredništava četiri strukovna časopisa među kojima je i časopisa *Ethnologia Europaea*. Radove na temu politike pamćenja, književnosti svjedočenja, rodne povijesti i ratne etnografije objavljuje u hrvatskim i inozemnim publikacijama, a eseje i kratke proze u književnim časopisima te na radiju. Objavila je knjigu *Dom i svijet: o ženskoj kulturi pamćenja* (2008) te suuredila sedam zbornika znanstvenih radova.

3. Ida Ograjšek Gorenjak: Između feminizma i nacionalizma

Predavanje će dati pregled razvoja ženskog pokreta u međuratnom razdoblju. Naglasit će se društvene i političke mijene koje su znatno utjecale na promjenu perspektive, svakodnevnice i položaja žena u društvu. Dat će se kratak pregled historiografije o ženskom pokretu u međuraću. Fokus izlaganja stavit će se na krovne jugoslavenske ženske organizacije (Narodni ženski savez Srba, Hrvata i Slovenaca, Alijansu ženskog pokreta, Udruženju univerzitetski obrazovanih žena) te će se kroz analizu njihovog djelovanja, statuta i izvještaja definirati osnovne ciljeve i probleme ovih organizacija, ali i kako su one percipirale svoju ulogu u društvu. Pri tome će se ženski pokret smjestiti unutar dva glavna diskursa: nacionalni – odnosno kao potpora ili otpor stvaranju nove države i feministički – borba za promjenu političkog, socijalnog, pravnog i ekonomskog položaja žena, ali naslanjanja na tadašnje europske trendove umjerenog feminizma i kulta majčinstva. Na kraju će se analizirati i stav i percepcija tadašnje javnosti prema ženskom pokretu.

Literatura:

Feldman, Andrea, prir. *Žene u Hrvatskoj: ženska i kulturna povijest*. Zagreb: Institut „Vlado Gotovac“ i Ženska infoteka, 2004. str. 235-247

Prlenda, Sandra. „Prema povijesti jugoslavenskih feminizama“. U *Kako je bilo... O Zahorki i ženskoj povijesti*, ur. Sandra Prlenda, 191-203. Zagreb: Centar za ženske studije, 2011.

Sklevicky, Lydia. „Karakteristike organiziranog djelovanja žena u Jugoslaviji u razdoblju do drugog svjetskog rata(I)“, *Polja- časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja* 308 (1984): 415-417.

Dodatna literatura:

Kecman, Jovanka. *Žene Jugoslavije u radničkom pokretu i ženskim organizacijama 1918.-1941*. Beograd: Narodna knjiga, Institut za suvremenu istoriju, 1978.

Ograjšek Gorenjak, Ida: *Opasne iluzije. Rodni stereotipi u Kraljevini Jugoslaviji*. Zagreb: Srednja Europa, 2014.

Ida Ograjšek Gorenjak

Docentica na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje sudjeluje u izvođenju obavezne nastave iz osnova historiografije i međuratne svjetske povijesti te izborne nastave fokusirane na rodnu problematiku. Njezin znanstveni rad prvenstveno je usmjeren k razvijanju ženske, rodne i kulturne povijesti te povijesti obrazovanja. Završila je program Centra za ženske studije (2000./2001), magistrirala i doktorirala na temi iz rodne povijesti. Objavila je niz radova u povijesnim časopisima i zbornicima radova te knjigu *Opasne iluzije. Rodni stereotipi u Kraljevini Jugoslaviji* (2014) u kojoj obrađuje utjecaj rodnih stereotipa na političke i modernizacijske i nacionalne procese.

4. Sandra Prlenda: Rodne politike u socijalističkoj Jugoslaviji u globalnom kontekstu

Kroz predavanje i razgovor na temelju pročitane literature upoznat ćemo se s osnovnim karakteristikama rodne politike socijalističke Jugoslavije u razdoblju razvoja sustava

socijalističkog samoupravljanja i vanjske politike nesvrstanosti, od početka 1960-ih do sredine 1980-ih godina. Analizirat ćemo osnovne smjernice socijalističke politike ravnopravnosti uspostavljene kroz djelovanje Konferencije za društvenu aktivnost žena, kao institucionalnog nositelja, nasuprot feminističkoj politici percipiranoj kao preostatak buržoaskog i kapitalističkog društvenog poretka. Upoznat ćemo se potom s političkim kontekstom nastanka tzv. drugog vala feminizma u zemljama Zapada i stvaranja međunarodnih mehanizama za uspostavu rodne ravnopravnosti (međunarodna ženska udruženja, tijela UN i svjetske ženske konferencije). Na primjeru sudjelovanja jugoslavenske delegacije na Svjetskoj konferenciji žena u Meksiku 1975. i UN Dekade za žene analizirat ćemo međudnos političke povijesti Hladnog rata i razvoja globalnih ženskih pokreta te naposljetku povijesno pozicionirati pojavu jugoslavenskog feminizma krajem 1970-ih godina.

Obavezan tekst za čitanje

Erbežnik-Fuks, Marija. 1975. „Intervju s Vidom Tomšič: Zašto se proklamirana ravnopravnost žena u osnovnim dokumentima Ujedinjenih naroda ostvaruje sporo u praksi?“, *Žena* 32(3): 4-11.

Ungaro, Draga. 1975a. „Teme i zaključci Meksičke konferencije“. *Žena* 32(5): 62-74.

Zinsser, Judith P. 2002. “From Mexico to Copenhagen to Nairobi: The United Nations Decade for Women, 1975-1985”. *Journal of World History* vol. 13, no. 1, 139-168.

Ostala literatura:

Božinović, Neda. 1996. *Žensko pitanje u Srbiji u XIX i XX veku*. Beograd: Devedesetčetvrta, str. 185-196.

Prlenda, Sandra. 2015. “Posebne ženske organizacije u komunističkom pokretu i socijalističkim zemljama – povijesni pregled”, *Treća* 17(1-2): 129-144.

Marx Ferre, Myra. 2012. *Varieties of Feminism: German Gender Politics in Global Perspective*. Stanford University Press.

Bonfiglioli, Chiara. 2008. *Belgrade, 1978. Remembering the conference “Drugarica Žena. Žensko Pitanje – Novi Pristup?” [sic] [„Comrade Woman. The Women’s Question: A New Approach?”] thirty years after*. MA Thesis. Dostupno na: <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2008-1031-202100/UUindex.html>

5. Nadežda Čačinović: Feminizam i institucije

Predavanje počinje objašnjenjem tadašnjeg konteksta, države, društva, saveza komunista i ostalih organizacija, kulturnih institucija, a onda i izvanjskoga okvira, zbivanja 1968. u svijetu i Jugoslaviji, te epistemološkim smještanjem onoga što se smatra "ženskim osvještavanjem" te pomakom u feminizam. Polaznice/ke programa upoznat će se s pojmovima žensko osvještavanje, žensko udruživanje, feminizam i dr. u socijalističkom kontekstu kako bi se razumjeli prijevori jugoslavenskog socijalističkog projekta emancipacije s naglaskom na odnos institucija i „ženskih kolektiva“.

Literatura:

Različiti brojevi časopisa „Žena“.

Nadežda Čačinović

Rođena 01.04.1947 u Budimpešti. Školovala se u Zürichu, Bernu, Beogradu, Murskoj Soboti i Ljubljani. Studirala filozofiju, komparativnu književnost, povijest umjetnosti i lingvistiku u Ljubljani, Bonnu i Frankfurtu. Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Ljubljani (filozofiju i komp. književnost). Doktorat iz filozofije obranila na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1976. zaposlena na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, najprije kao asistent pa kao docent (1985), izvanredni profesor (1989) te redovni profesor (1998). Predsjednica Hrvatskoga centra PEN-a. Objavila slijedeće knjige: *Subjekt kritičke teorije*, Zagreb 1980; *Pisanje i mišljenje*, Zagreb 1981; *Estetika njemačke romantike*, Zagreb 1987; *Estetika*, Zagreb 1988; *Ogled o pismenosti*, Zagreb 1994; *U ženskom ključu*, Zagreb 2001; *Doba slika u teoriji mediologije*, Zagreb 2001, *Parvulla aethetica*, Zagreb 2004, *Vodič kroz svjetsku književnost za inteligentnu ženu*, Zagreb 2007, *Zašto čitati filozofe*, Zagreb 2009 i uredila zbornik *Žene i filozofija* (Zagreb 2006).

6. Silva Mežnarić: Hodogrami feminizma u socijalizmu

Djelovanje, akteri, prijenos informacija o feminističkim akcijama u socijalizmima. Uspoređivanje hodograma feminizama u "socijalizmima".

Literatura: Prilozi određenih brojeva časopisa *Žena*, 1970.-1976.

Silva Mežnarić

Diplomski (pravo) i postdiplomski studij (sociologija) na Sveučilištima u Zagrebu, Clevelandu, Chicagu i Ljubljani. Doktorirala na FDV Ljubljana, 1984. godine, znanstveno područje sociologije migracija. Radila u Zagrebu, Ljubljani, SAD; predavala u SAD, Kanadi, Sloveniji. Projekti, nastava i publiciranje na područjima sociologije i politike migracija, socijalne stratifikacije, etniciteta, nacionalizma, nasilja, silovanja, metodologije istraživanja. Zvanje (trajno) znanstvene savjetnice, u mirovini. Dobitnica priznanja Hrvatskog sociološkog društva "Rudi Supek", ožujak 2016.

7. Jelena Tešija: Uloga i značaj Antifašističkog fronta žena (AFŽ) u povijesti ženskog organiziranja u Jugoslaviji

Predavanje će se baviti ženskom socijalističkom organizacijom AFŽ, tj. predstaviti će ulogu, važnost, položaj, aktivnosti, strukturu te kompleksno pitanje raspuštanja organizacije koja je djelovala na području Jugoslavije od 1942. do 1953. godine. Pozabavit će se i ranim post-AFŽ periodom, tj. Savezom ženskih društava (SŽD), organizacijom nasljednicom AFŽ-a od 1953. do 1961. godine, koja je gotovo zaboravljena u feminističkoj historiografiji.

Obavezan tekst za čitanje:

Sklevicky, Lydia. 1996. *Konji, Žene, Ratovi*. priredila D. Rihtman Auguštin. Zagreb: Ženska Infoteka. (ulomak: str. 115-138)

[http://www.academia.edu/5890765/KONJI %C5%BDENE RATOVI - Lydia Sklevicky](http://www.academia.edu/5890765/KONJI_%C5%BDENE_RATOVI_-_Lydia_Sklevicky)

Ekonomija njege i brige izgradila je zemlju: <http://www.kulturpunkt.hr/content/ekonomija-njege-i-brige-izgradila-je-zemlju>

Ostala literatura:

Bonfiglioli, Chiara. 2014. "Women's Political and Social Activism in the Early Cold War Era: The Case of Yugoslavia", *Aspasia* 8, 1–25.

Božinović, Neda. 1996. *Žensko pitanje u Srbiji: u XIX i XX veku*. Beograd: Devedesetčetvrta. [https://otpisane.memoryoftheworld.org/Neda%20Bozinovic/Zensko%20pitanje%20u%20Srbiji%20u%20XIX%20i%20XX%20veku%20\(48\)/Zensko%20pitanje%20u%20Srbiji%20u%20XIX%20i%20XX%20veku%20-%20Neda%20Bozinovic.pdf](https://otpisane.memoryoftheworld.org/Neda%20Bozinovic/Zensko%20pitanje%20u%20Srbiji%20u%20XIX%20i%20XX%20veku%20(48)/Zensko%20pitanje%20u%20Srbiji%20u%20XIX%20i%20XX%20veku%20-%20Neda%20Bozinovic.pdf) (str.145-188).

Sklevicky, Lydia. 1989. "More Horses than Women: On the Difficulties of Founding Women's History in Yugoslavia", *Gender & History* 1(1): 68–73.

Tešija, Jelena. 2014. The End of the AFŽ – The End of Meaningful Women's Activism? Rethinking the History of Women's Organizations in Croatia, 1953 – 1961.

http://www.academia.edu/8628350/The_End_of_the_AF%C5%BD_The_End_of_Meaningful_Women_s_Activism_Rethinking_the_History_of_Women_s_Organizations_in_Croatia_1953_1961

Arhiv AFŽ-a čuva najvažnije emancipacijsko naslijeđe koje imamo:

<https://www.libela.org/razgovor/6310-arhiv-afz-a-cuva-najvaznije-emancipacijsko-naslijedje-koje-imamo/>

Jelena Tešija (Split, 1988.)

Diplomirala rodne studije na Central European Universityju u Budimpešti te novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Nekadašnja je polaznica obrazovnog programa Ženskih studija u Centru za ženske studije u Zagrebu, članica uredništva portala o rodu i politici Libela.org te članica feminističkog kolektiva fAKTIV. Polja interesa: povijest feminizma i ženskog organiziranja, ženske socijalističke organizacije u Jugoslaviji, odnos socijalizma i feminizma.

SEKSUALNA I REPRODUKTIVNA PRAVA

(voditeljica kolegija: Nataša Medved)

1. Željka Jelavić: Seksualnost, tijelo, reprodukcija, majčinstvo

U dva predavanja govorit će se iz feminističke perspektive o ženskoj seksualnosti, tijelu i reproduktivnom potencijalu žena te majčinstvu. Propitat će se što je prirodno, a kako društveni odnosi konstruiraju naše poimanje seksualnosti, reproduktivne i roditeljske uloge.

Obavezan tekst za čitanje:

Knibiehler, Yvonne. (2004): *Seksualnost kroz povijest*. Zagreb: AGM, str. 49-83.

Zaviršek, Darja. (2013). „Između krvi i brige: socijalno roditeljstvo kao širenje koncepta roditeljstva u današnjem svetu“. u: Vilenica, Ana. (ur.) *Postajanje majkom u vreme neoliberalnog kapitalizma*. Beograd: uz bu))na))). Novi Sad: Daniel print, str.170 – 199.

Ostala literatura:

Joubert, Lucie. (2014). *S onu stranu dječjih kolica: pogled iz drugog kuta na majčinstvo i opčinjenost njima*. Zagreb: ArtTresor.

Koruga Tara. (2015) „Istospolno roditeljstvo“. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Odsjek za pedagogiju.

<https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A142/datastream/PDF/view>

Željka Jelavić

Predavačica, koordinatorica (1995. -2005.) i suosnivačica Centra za ženske studije u Zagrebu. Diplomirala etnologiju i sociologiju, magistrirala rodne studije. Viša kustosica u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Područje profesionalnog rada je muzejska edukacija, a istraživački interesi usmjereni su antropologiji tijela i seksualnosti te feminističkoj antropologiji. Priprema doktorski rad o kulturnim aspektima rađanja.

2. Jasenka Grujić: Inducirani pobačaj - ginekološki sekularistički aspekt

Pravo na pobačaj izvedeno je iz temeljnog ljudskog prava o slobodnom odlučivanju o broju i razmaku između rađanju djece te pristupu informacijama, edukaciji i sredstvima koja im omogućuju korištenje toga prava (čl. 16 (1) e) iz Konvencije UN o eliminaciji diskriminacije nad ženama iz 1979. Prema podacima SZO od 210-250 milijuna trudnoća, pobačajem završi njih oko 80 milijuna od čega su 40 milijuna namjerni prekidi trudnoće (inducirani pobačaji). Polovica toga broja jesu pobačaji u nesigurnim uvjetima s ogromnim i nepovoljnim posljedicama za zdravlje i život žena. Ozbiljna istraživanja dokazuju da restriktivni zakoni ne dovode do smanjenja broja pobačaja u nesigurnim uvjetima. Dužnost je ginekologa omogućiti ženama pobačaj u sigurnim uvjetima, bilo kiruškim, bilo medikamentoznim putem. Priziv savjesti liječnika u vezi s vršenjem pobačaja samo je nametanje religijskog uvjerenja o prekidu trudnoće kao ubojstvu tj. stava da život počinje začećem. Mogućnost iskazivanja priziva savjesti liječnika regulirana je zakonom ali nedovoljno, na što upućuju kontroverzne situacije koje onemogućuju dostupnost pobačaju u sigurnim uvjetima, primjerice zbog prizivanja savjesti svih liječnika nekih bolnica.

Literatura:

Grujić J. Abortus, drolje i priziv savjesti, predavanje na simpoziju : "Pravni, etički i medicinski aspekti suvremenog vođenja poroda, Okrugli stol o prizivu savjesti ginekologa kod prekida trudnoća", Plitvice, travanj 2016., www.ginekologija-grujic.hr - Zanimljivosti i članci

Guttmacher, www.guttmacher.org/pub/fb-IAW, pregled 2.3.2017.

Fiala CH, Arthur JH Fiala CH, Arthur JH. "Dishonourable disobedience"-Why refusal to treat in reproductive healthcare is not conscientious objection,<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2213560X14000034>, pregled 10.9.2017.

Dodatna literatura:

Gjurić G. Prigovor savjesti ili nagovor savjesti u ratu oko pobačaja, www.libela.org
<https://www.libela.org/sa-stavom/5621-prigovor-savjesti-i-nagovor-savjesti-u-ratu-oko-pobacaja/>

Health workers role in providing safe abortion care and post-abortion contraception. World Health Organization

http://www.who.int/reproductivehealth/publications/unsafe_abortion/abortion-task-shifting/en/

ACOG Limits of Conscientious Refusal American College of Obstetricians and Gynecologists. ACOG Limits of Conscientious Refusal in Reproductive Medicine. 2007 i 2013, <http://www.acog.org/Resources-And-Publications/Committee-Opinions/Committee-on-Ethics/The-Limits-of-Conscientious-Refusal-in-Reproductive-Medicine>

Dr. sc. Jasenka Grujić, dr. med., specijalistica ginekologije i opstetricije

Rođena je u Zagrebu 1951. gdje je završila osnovnu školu, Klasičnu gimnaziju i Medicinski fakultet, diplomiravši 1975. Osnovno liječničko iskustvo stekla je radeći kao liječnica na terenu u Ustanovi za hitnu medicinsku pomoć. Na specijalizaciji iz ginekologije i opstetricije pri KBC Sestre milosrdnice od 1980., specijalistički ispit polaže 1985. U istoj bolnici stječe kao specijalistica značajno kirurško iskustvo, ali i iskustvo radeći u ultrazvučnoj i dječjoj ambulanti, a potom, baveći se porodništvom, vodi Odsjek patologije trudnoće. Nakon rada u Centru za reproduktivno zdravlje Klinike za dječje bolesti Zagreb - Klaićeva, od 1994. radi u svojoj privatnoj ordinaciji, od 2011. Poliklinici Grujić. Magistrirala je 1991., doktorirala 1998. Radeći u svojoj ordinaciji-poliklinici, bavi se liječenjem predstadija raka na vratu maternice, prenatalnom neinvazivnom dijagnostikom i transeksualnošću, objavivši više stručnih i preglednih radova. Posljednjih se godina posvećuje obrani ženskih reproduktivnih prava, posebno u vezi s prizivom savjesti liječnika.

3. Marijana Bijelić: Između neokonzervativnog i neoliberalnog udara na ženska reproduktivna prava

U Hrvatskoj, kao i u dijelu drugih posttranzicijskih društava, izložene smo neokonzervativnom udaru na ženska reproduktivna prava kao aspektom međusobno isprepletenih religijskih i nacionalističkih politika u kontekstu restauracije kapitalizma i retradicionalizacije društva. Komercijalizacija zdravstva, ali i tržišno korištenje novih reproduktivnih tehnologija,

omogućuju nove načine eksploatacije reproduktivne sposobnosti žena. S druge strane smo izložene hiperseksualiziranoj popularnoj kulturi gdje se žensko tijelo i ženska seksualnost tretiraju kao roba. Možemo reći da se žene nalaze između dviju dehumanizirajućih politika koje ih svode na sredstvo reprodukcije nacije i radne snage, kao i sredstvo direktne eksploatacije u svrhu stjecanja profita.

Obavezni tekst za čitanje:

Branka Galić: *Reprodukcija i društvena kontrola: reproduktivni status žena u Hrvatskoj i stavovi o njihovim reproduktivnim pravima u Ljudska prava žena (2011)*

http://www.pilar.hr/images/stories/dokumenti/zbornici/prava_zena/prava_zena_297.pdf

Ostala literatura :

Pam Lowe: *Reproductive Health and Mother Sacrifice: Women, Choice and Responsibility,*

Chapter 3: *Regulating Contraception and Abortion*

Open Letter to BMA

A Review of the Literature on Sex Workers and Social Exclusion By the UCL Institute of Health Equity

Frederic Engeles: *The Origin of the Family, Private Property, and the State*

Marijana Bijelić

Rođena 1978. u Dubrovniku. Završila je opću gimnaziju (Gimnazija „Dubrovnik“), a 2005. godine diplomirala je Kroatistiku i Slavistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu zaposlena od 1. studenog 2005. godine kao znanstvena novakinja na projektu Interkulturalna povijest književnosti prof. dr. Zvonka Kovača. Nakon završenog Postdiplomskog studija književnosti, kulture, izvedbenih umjetnosti i filma na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, doktorirala je temom *Žrtvovanje kao strukturni model „septembarske književnosti“ u okviru bugarske književne avangarde* 20.12.2011. Od 2016. zaposlena je u statusu docentice na Odsjeku za južnoslavenske jezike i književnosti. Smatra se sekularističkom i feminističkom aktivisticom, članica je Upravnog odbora udruge Protogora i Centra za građansku hrabrost.

4. Silva Mežnarić: Privatizirana i područstvljena (ženska) tijela; reprodukcija feminizma

Predavanje će pokušati odgovoriti na pitanje: zašto se feminizmi u zapadnome svijetu ne suočavaju s problemom reprodukcije (populacije); ukrade ga, u pravilu, Grinch političkih nomenklatura. Kako? Posvetit ćemo se pitanju reprodukcije u feminističkoj teoriji i u feminističkoj akciji; koje i kakve su bile posljedice – ako ih je uopće bilo – u politikama reprodukcije? Zastupat ćemo tezu da do faze "politika" reprodukcije na osnovu feminističkih utemeljenja uopće nije došlo. Od feminizma se očekuje da smjesti diskurs reprodukcije politike izvan okvira i koncepta održanja "nacije". Razlog tome naći ćemo u činjenici da se (u Hrvatskoj) žene (i muškarci) nisu uspjeli ostvariti kao politički subjekti; kao autonomna društvena bića koja su u stanju zagovarati svoj integritet.

Obvezna literatura:

Mežnarić, S. (1997) Populacionizam i demokracija, Erasmus 19, s. 58-63

Quine, M.S. (1996) Population politics in twentieth-century Europe, Routledge, s. 1-16

Ostali tekstovi:

Lerner, G. (1986) The Creation of Patriarchy, Oxford UP, s. 233-243.

Mežnarić S. (1997) Populacija, nacija, broj, Revija za sociologiju, 1-2, s. 19-33

Ostali izvori: rasprave, istraživanja u određenim brojevima časopisa Žena 1970-1976.

Silva Mežnarić

Diplomski (pravo) i postdiplomski studij (sociologija) na Sveučilištima u Zagrebu, Clevelandu, Chicagu i Ljubljani. Doktorirala na FDV Ljubljana, 1984. godine, znanstveno područje sociologije migracija. Radila u Zagrebu, Ljubljani, SAD; predavala u SAD, Kanadi, Sloveniji. Projekti, nastava i publiciranje na područjima sociologije i politike migracija, socijalne stratifikacije, etniciteta, nacionalizma, nasilja, silovanja, metodologije istraživanja. Zvanje (trajno) znanstvene savjetnice, u mirovini. Dobitnica priznanja Hrvatskog sociološkog društva "Rudi Supek", ožujak 2016.

5. Bojana Genov: Radna i socijalna prava u relaciji s pobačajem

Predavanje će biti podijeljeno u dva dijela: prvi dio će se baviti materijalnim uvjetima reprodukcije, s osvrtom na desne politike zbrinjavanja trudnica u sigurne kuće i poticanja materinstva jednokratnim financijskim poticajima. Drugi dio bit će praktična vježba argumentacije, s grupama *pro* i *contra* prava na pobačaj.

Obavezni tekst za čitanje:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2017.pdf

Ostala literatura:

Friedrich Engels, *Porijeklo porodice, privatnog vlasništva i države*

Bojana Genov

Rođena 1956. godine u Bjelovaru, završila srednju medicinsku školu. Studirala na Pravnom fakultetu, koji nisam završila. Vodim servis za knjigovodstvene usluge i porezno savjetovanje. Feministička aktivistkinja s iskustvom rada na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Članica Ženske mreže Hrvatske, koju sam koordinirala u razdoblju od 2006. do 2010. godine. Aktualno usko područje djelovanja je zaštita općih i javnih resursa od privatizacije, jedna od osnivačica inicijative *Javno je dobro*.

Centar za ženske studije

Dolac 8, Zagreb

www.zenstud.hr